

**Ad Iehovam vindicem, de rebus Gallicis: commentatio altera
Iacobi Franci. : complectens Historiam eorum, qu[ae] post
Guisios fratres interfectos: & post Regem ipsum interemptum
contigerunt Anno 1589 in Regno Franciae. Vna cum
disputatione , de Iure quod sibi Pontifex Rom. Sextus V.
contra Regem Henricum III. sumpsit, in denuncianda ei
excommunicatione, nisi imperata faceret. Et Refutatione
praetextuum: quos Molitionibus & armis suis praetendunt ij,
qui aduersus Henricum III. Christianissimum Galliarum &
Nauarrae Regem hodie tumultuantur: aut tumultuantibus
patronicum praebent.**

<https://hdl.handle.net/1874/428517>

AD IEHOVAM VINDICEM,

2

DE REBUS GAL-
LICIS:

COMMENTATIO ALTERA
IACOBI FRANCI.

Complectens HISTORIAM eorum, quæ
post Guisios fratres interfectos: & post Re-
gem ipsum interemptum contigerunt
Anno 1589. in Regno Franciæ.

VNA CVM

DISPUTATIONE, de Iure quod sibi
Pontifex Rom. Sixtus V. contra Regem Hen-
ricum III. sumpsit, in denuncianda ei ex-
communicatione, nisi imperata
faceret.

Et REFUTATIONE prætextuum: quos Moli-
tionibus & armis suis prætendunt ij, qui aduer-
sus HENRICVM IIII. Christianissimum
Galliarum & Natiarræ Regem hodiè
tumultuantur: aut tumultu-
antibus patrocini-
um præbent.

BREMAE, Excudebat Bernhardus Petri.

ANNO M. D. XC.

AD LAHONAM KINDEBAM

DE RERUM GAL- LICIS

COMMENTATIO ALTERA INCOGNITA

Completio huius est 4 scriptum que
post (autem) hanc scripturam
per scripturam scripturam
Anno 1529 in hunc scripturam.

DISPUTATIO
Finitur hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc

Et hanc hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc

ARMORUM hanc hanc hanc hanc hanc
hanc hanc hanc hanc hanc hanc

AD FEHOVAM VIN-
DICEM, DE REBUS
GALLICIS COMMEN-
tatio altera.

VIOTORVM fratrum mortes,
inmane quantos, quàm varios
animorum mot⁹ in Gallia con-
citarint. Euangelici, & è Ponti-
ficijs optimus quisq; in spem
melioris status erecti, exultare:

Regi regnoq; gratulari: Qui altius penetra-
bant, iudicia Dei extollere, in futurum Regno
metuere: Coniuratis, alijs desperatione animus
cadere, alijs furore erigi, plerisq; atrox & ma-
sta sauitia. Omnes intenti expectare, quid Rex
deinceps inciperet.

Rex Nauarre, agnoscere presentem Dei ma-
num, & nunquam dubium auxilium: sed vul-
tus haud multò lætior solito, neque aduersis
frangi, neq; prosperis attolli facilis.

Rex lenitudine, an lenitudine, tanquam
re confecta, cunctanter agere, subditos per lite-
ras officij admonere, arma lentè expedire: ratus
fortè Regij nominis reuerentiam ad cætera suf-
ficere. Sed erat illa dudum, ciuiliū bellorum
licentia, & Guisianis artibus, corrupta.

Hinc coniurati, quibus percussis, nauiter in-
standum erat, animos resumere, arma parare:
Aumalius & post eum Menius Lutetiam aduo-
lare:

lare: vrbes, oppida, quæ in fide seu perfidia potius manebant, opere munire: dubia, præsidio firmate: plebem varijs veluti flabellis accendere, & flagitijs, partibus suis deuincire. Seditiosissimum quemq; rebus gerendis præficere.

Constat potuisse plerosq; attonitos opprimi, & vacillasse diu quibusdam locis plebem, inter fidem perfidiamq; dubiam. Sed eam, seditiosæ Monachorum conciones, & Mænij aduentus, & frustra tentatum à Rege Aurelianum, & furiosæ matris, vxoris, sororisq; Guisij per urbem discursationes, præcipitem egerunt.

Vagabantur hæc tota Vrbe velut bacchantes, crinibus passis, sordidatæ, Guisij paruulos trahentes liberos, & facilem plebem, flexis ad seditionem vocibus, concitabant. Monachi & Sacerdotes missifici, in concione, in confessione, quam vocant, auriculari, publicè priuatimq; supersticiosum populum incitare. Iacere confossos fratres Guisios, communis libertatis vindices, Ecclesiæ Catholicæ assertores: iacere cum illis, eodem ictu confossam Ecclesiam, ni eam ipsi teneant labantem.

Fuit qui die, quem Christo natalem colim⁹, concionem ita ordiretur. Hic dies Seruatorem orbis nobis dedit: Veneris proxime superior, seruatorem vrbis nobis eripuit. Tunc à populo vniuerso iusiurandū de vindicta persequenda peteret, & obtineret. Et vindictam hanc illi tanquam rem non solum Deo gratam, sed etiam debitam stultæ multitudini ingerere,
eandem

eandemque vanis & inanibus minis terrete.

Sed Aurelianenses iisdem furijs acti, cum à Rege de obedientia debita frustra essent admoniti, & tandem armis leuiter tentarentur, armis Regis sui arma impia primi opposuere.

Arcem Rex tenebat exiguam, exiguo præsidio. Hanc excindere, illi parant. Machinas admouent, munimenta prosternunt. Miles postquam ruinas aliquot dies fortiter tenuisset, cum neq; numero par esset, & loci iniquitate premeretur, omiſſa defensione se recepit.

Iam liberi Aurelianenses, exemplo suo, & fortuna, Vrbes alias partibus armarunt, alias adiunxerunt. Lutetiam, Lugdunum, Rothomagum, Tolosam, Ambianum, aliasq; piorum sanguine infectas: nempe vt quæ impiæ crudelitatis in Christi seruos participes fuerant, eadem essent huius atrocis in Regem rebellionis sociæ.

Rex interim nouis malis, noua remedia querere, & crescentibus coniuratorum viribus auxilia sibi circumspicere. Malum præsens, præsens remedium requirebat. Germanica, Heluetica, Anglica, Scotica auxilia, certa sperabat: sed ea longinqua, eoq; tarda. Vnus rex Nauarræ ad manum.

Hic in concilio Regis grauiter certarum: dum quidam accersendum quàmprimum Regem Nauarræ: alij omnia prius experiunda ferendaque contendunt. Rex ipse dubius animi

hoc etiam angebatur, quòd Regem Nauarræ, acceptarum iniuriarum memorem futurum verebatur.

Sed qui erant à Rege Nauarræ alieni, Hæreticum, quem tot annos Rex ipse armis persecutus esset, aduocare, neq; honestum, neq; tutum dicebant. Regi famæ inprimis rationem habendam: Regi autem Christianissimo, conscientiam ante omnia esse debere. Conscientiam pollui, ascito in societatem Hæretico, sententia summi Pontificis excommunicato: famam minui, si ad eum recurreret, qui tamdiu pro hoste fuisset. Sed, quid Pontificem, quid Hispanum, quid ceteros Catholicos Reges, principesq; dicturos? Quid subditos ipsos, qui odio potissimum Religionis, quam reformatam dicunt, ad arma conuolarint? Pontifici eodem loco Regem futurum, quo esset Nauarrenus, & absq; dubio coniuratorum opera, excommunicatum iri. Hispanum, qui Catholicus, & sit & haberi velit, tanquam si iam de Relligione Catholica palàm agatur, arma pro ea palàm sumpturum. Subditorum animos, tanquam Rege in partes Hæreticorum transeunte, in rebellionem confirmatum iri: & Pape etiam auctoritatem accessuram, qui eos sit liberos, & Sacramento solutos pronunciaturus.

Sed qui accersendum Nauarrenum suadebant, fortioribus argumentis niti, ipsa inprimis necessitate, contra quam, vt, veteres loqueban-

quebantur, ne Dij quidem irent. Regibus famam ex fortuna constare, & hoc rerum statu primam salutis curam esse debere. Nauarrenum non tanquam hostem, (qui ipse reuera hostis nunquam fuerit) arcessitum iri: sed tanquam Regem, cui Regum aliorum salus, etiam in exemplum & cautionem, curam esse debeat: Tanquam proximum Regi, proximum Regno: tanquam Princeps regni membrum, tanquam subditum aduocari. Regem Regis auxilium implorare, nec nouum esse, nec indecens, non magis quam fratrem fratris. Regum omnium maxime interesse, inuiolatos Reges sanctosque haberi. Quem autem Regem, quem Principem, quem etiam priuatum, non propinquorum suorum & affinium opera indigere? Sed subditorum manus viresque Regibus si quis subtrahat, idem eadem opera Regium nomen iusque auferat.

Conscientiam, hinc intempestiue & praeter rem inculcari. Olim Imperatores, Christianorum militum manu, bella non vna fecisse, confecisse. Et nuper Carolum V. Imperatorem Mauricij Saxoniae Ducis, & Alberti Brandeburgici armis feliciter usum. Et hodie non nisi virtute Germanorum & Hungarorum, qui Pontificis doctrinam abiurarint, Turcam propulsari, Imperium defendi. Hispanum ipsum, qui tam Catholicus & esse & haberi velit, Germani, maxime Evangelici militis robore, Lusitaniam occupasse.

Illos ipsos, cum quorum reliquijs hodie res sit, Anno 1585. cum primùm arma in Regem caperent, Germanum militem in Principum Evangelicorum terris conscriptum, inter auxilia habuisse: hunc suo more, ab Evangelico doctore, palàm verbum Dei in exercitu audire, & Sacramenta Ecclesiastica sumere solitum.

Reges Franciscum I. & Henricum II. huius auum, patremq;, cum Imperij Evangelicis Principibus fœdus inijsse, eisdem auxilijs, pecunia, milite, ad tuendam Imperij Religionisq;, libertatem iuuisse. Hunc ipsum Regem, citra vllius reprehensionem hæctenus cum ijsdem illis principibus amicitiam coluisse: cum Regina Angliæ etiam arctum fœdus habuisse: atq; illorum amicitia, huius fœderis hodie vel maximum fructum expectare.

Sed qui acceriri Regem Nauarræ prohibeant, eisdem, ijsdem rationib⁹ auxilia Germanica, Anglica, Scotica, Heluetica dissuasuros. Hoc, quid aliud sit, quàm Regem, regnumq; hostibus prodere?

Nugas esse, quòd hic Regem Nauarræ tanquam Hæreticum differant. Esse litem sub Iudice, neq; hodie cum Rege de Religione certari: Regnum eius, vitam eius peti.

Quòd excommunicatum iri dicant, magis maiores nugas esse. Nullum Pontifici Romano vnquam ius in Galliæ Regnum, eiusq; Principes fuisse nec esse. Et olim Galliæ Reges, Pontificum istas sententias, pro nihilo habuisse: &

recenti memoriâ excommunicatam Regi-
nam Nauarræ Iohannam, huius de quo aga-
tur, matrem, apud Carolum IX. Regem, lo-
cum suum, Regis & Regij Senatus auctoritate
tenuisse. Liberum à Pontificum libidine Galliæ
Regnum vt olim fuerit, ita porrò conseruan-
dum. Itaq, nec Pontificem valde extimescen-
dum, etiamsi in regem ipsum fulmen suum ia-
culerur.

Sed nec Hispanum, etiamsi palàm arma in
regem capiat: nec subditos ipsos, quorum iam
furor eò processerit, vt vltra non possit. Ponti-
ficem mouere nihil posse, quod motum iam
non sit. Hispanum iam dudum clàm id agere,
quod palàm acturum illi minitentur. Apertum
hostem facilius, quàm occultum & dissimu-
lantem caueri.

Aduersus subditos, auxilium quæri, quod
in Rege Nauarræ, vt proximum, ita promptissi-
mum & certissimum sit. Namque eo animo
Regem Nauarræ, in regem, Regnumq; esse, vt
deleta offensarum, si quæ sint, memoria ad hoc
extinguendum incendium, etiam vltrò aduo-
laturus sit.

Quare ita censebant: Quoniam Rex à con-
iuratis valde premeretur, Regem Nauarræ pro-
ximum regno principem, dum externa auxilia
conficiuntur, quamprimum quibusuis condi-
tionibus inuitandum atq; accersendum. Hæc
sententia apud Regem & meliores valuit.

Dum hæc in Regis Concilio agitantur, Rex

Nauarræ, ne deesse regno tam incertis rebus, & regis periculum sedens spectare velle videretur, postquam singulari Dei beneficio, vitam pendè ipsam, de qua grauißime periclitatum, superiori cõmentatione diximus, recepit, Ligerim versus contendit, vt Regi propior, opponere sese conatibus coniuratorum posset.

Oppida, vrbesq;, quas ipsa itineris ratio obiecerat, partim subito eius aduentu territæ (est enim huius Regis, in expeditionibus bellicis tanta celeritas, vt volare illum dicas, non exercitum ducere) partim iudicio suo, deditio- nem fecerunt. Inter eas Landunum, Insula Bo- chardi, Castelloraltum, Mirebellum, Viuonna, Blancum, aliaq; oppida, arcesq; complures.

Castelloralti, vt statum rerum specularetur, & de regis voluntate aliquid intelligeret, mili- temq; suum recrearet, aliquot paucos dies sub- stitit. Non tamen animum ipse à bellicis aut cogitationibus aut laboribus interim retraxit.

Argentoniũ, oppidum est Biturigum, cui arx imminet: arcem coniurati iam multos annos præsidio tenebant. Præfectus, postquam in pro- pinquo esse Regem Nauarræ, intelligit, Mæni- um certiozem facit: copias petit, quibus oppi- dum vi tenere possit, in quo suspicabatur esse nonnullos, qui Regis partes animo sequerentur.

Mænius haud segnis, mittit continuo mili- tum numerum, quantum sufficere iudicabat. Ciues viri boni, & Regi suo addicti, postquam

agi ista intelligunt, à rege auxilium ex poscunt, quo libertatem suam, contra prædicatorum vim, & aduenientes copias tuerentur.

Sed tarda inde spes: erat enim Rex remotior: Fit de tota hac re certior Rex Nauarræ: cum expeditis aduolat, & oppidum non expectatus intrat. Atq; ita, familiari sibi celeritate, iam aduentati Mæriano militi prædam velut è faucibus eripit. Prædicatorij amissis primo impetu de suis aliquot, cum frustra certare se ex euentu didicissent, arcem etiam dederunt.

Hic & alijs locis nihil à Rege Nauarræ nouatum, nisi quòd Religionis causa exules restituti, ijsq; religionis exercitium datum.

Castelloralti literas ad ordines Regni edidit, modestiæ atq; pietatis in patriam Deumq; sanè plenas: sua hostiumq; consilia dilucide explicat: Ordines ad pacem amicis rationibus vocat. Sed eæ latine, eleganter, & cum fide redditæ, prostant, dignæ quæ cognoscantur à multis.

Ibidem de inducijs inter Reges, primùm actum: resq; ita transacta. Induciæ inter partes essent annuæ: Euangelici patriæ bonisq; restituerentur: Libera vbiq; conscientia viuerent: religionem, nisi ijs locis, quæ tùm à Rege Nauarræ tenebantur, publicè ne exercerent: Regi Rex Nauarræ armis suis auspicijsque adesset; Saumurium oppidum ad Ligerim, cum imminente arce haberet: idq; sibi ad traijciendas, & si opus esset recipiendas copias, firmaret; Interim de

rim de certis atq; æternis pacis rationibus inter-
reges tractaretur.

Plura tum palàm neq; concedere, salua apud Pontificios authoritate sua Rex poterat: neque Regem Nauarræ, saluâ modestia, petere decebat: abundè hîc profectum arbitratur, si probare reipsa Regi, suam, suorumq; innocentiam posset, & animum pro Maiestatis eius salute, bonoque publico, quiduis ferre paratum ostendere.

Pactis inducijs, Rex Nauarræ, haud dubie salutem Regi regnoque ferens, Saumurium copias promouet, non magnas illas quidem, sed expeditas & validas, & continuis multorum annorum laboribus duratas: Ligerim ponte, qui ad Saumurium est lapideus, traiecit: Saumurio præsidium imponit.

Mænius interim non quiescere, tentare omnes, quorum vitæ ratio appetere res nouas videbatur: Plerosque luxus, egestatis, scelerum sibi conscios, licentiæ & rapinarum spe, in partes trahere. In ipso regio comitatu, nonnullos fide dubia fuisse constat: & in ipsa Turonum metropoli, multos Mænij partibus addictos: In eam se Rex Blæsis relictis, contulerat, eamque supremi Senatus sede honorauerat: Lutetia, vt indigna, omnibus honoris titulis, & priuilegijs spoliata.

Audendum igitur aliquid ratus Mænius, antequam inter reges amicitia conualesceret, aut præsentia Nauarseni, labantes regionum animi
restit-

restituerebantur, Luteriâ cum expeditis properus
excedit, rectâ Regem petit, quem destitutum à
suis, & fortè etiam proditum se occupaturum
sperabat.

Vindorinû & in eo, plerosq; è iudicio aulico
(magnum consilium vulgò dicunt, apud quod
amicè causè disceptant) homines incrimines capit.

Mænum copias eduxisse, continuo fama
volat. Rex Navarra, oblatam sibi rei gerendæ
occasionem, haud prætermittendam ratus, cum
paucis equos conscendit, ad Mænum cõtendit.
Dùm pperat, certior fit ad Ambosiû, Mænum
esse, Regem rebus suis diffidentem, cursores di-
versos hinc inde, ad se accersendum, dimisisse.

Mutato itineris consilio, duobus à Turo-
num metropoli miliaribus, ad Ligerim castra
locat, postquam amplius viginti quatuor ho-
ras, armis onustus, equitasset.

Regem de aduentu suo facit certiozem. Si
progredi extra urbem velit, venturum se ad
colloquium. Rex hoc nuntio lætus, Marschal-
lum Aumantium ad eum mittit, qui referret,
Regem cum comitatu aulico, Plessæi esse, pe-
tere vt & ipse eò, amne traiecto veniat.

Plessæum, arx est regia, ad portas vrbs. Hic
Navarrenus (etli plerique boni prudentesque
differendum & diffidendum censerent, & con-
gressum eo tempore, summis operibus dissua-
derent) Deo precib⁹ exorato (solemne illi rerum
agendarum à precatione initium, & maxime
dubijs rebus, certum velut à Deo consilium su-
mere)

mere) cum Aumontio, & nobilitate sua, relictis
instructis ad Ligerim copijs, Pleſſæū contendit.

Solent Reges proceresq; in Gallia, arcibus
adiunctas habere sylvas amœnas, varijs de am-
bulationum spatijs distinctas: has muris cin-
gunt, ijsque nobilium ferarum greges clausos
tenent. Huiusmodi nemus Plæſſæo adiacet, in
quo inambulans, Nauarreni aduentum Rex ex-
pectabat, & complexum cupide expetebat.

Expectabant & boni omnes, atque genua,
veluti Seruatoris regni contingere gestiebant.
Conuenerat procerū nobiliū, plebis multitudo,
q̄ rei non solū insperatæ, sed etiam desperatę fa-
ma exciuerat: Tātaq; aderat turba, vt postquam
Nauarrenus aduenisset, dextras iungere & mu-
tuo se complecti Reges diu prohiberentur.

Tandem in mutuos effusi complexus, egre-
gium & diu expectatum bonis omnibus specta-
culum præbuere. Acclamationibus vndique
resonabant omnia, fausta Regibus precantium:
& pacem patriæ, hoc congressu ominantium.

Sed omnium in Nauarrenum ora coniecta:
hunc tanquam Regis populique Gallici ser-
uatorem, liberatorem etiam aliquando, Deo
dante, futurum, intuebantur, loquebanturque:
nec vanæ voces, aut in adulationem effictæ.
Namque nemini dubium erat, aduentu Regis
Nauarræ seruatum regem, & fortè suorum p-
ditioni ereptum.

Neque rex ipse diffitebatur: & dixisse non
semel ferunt, Non concessurum deinceps, vt sa-
lutem

lutem suam Rex Nauarræ tam vilem haberet,
seque ipsum tam frequentibus periculis obiecta-
ret : eius spiritu se quodammodo viuere, uiue-
re certè Galliam, quæ eo extincto, ni eam Deus
extra ordinem seruet, pereat necesse sit.

Salue Dauid noster, qui non solùm non nocere regi voluisti, sed etiam ad seruandum eum vltro aduolandum tibi iudicasti.

Salue Christiane, imo hoc ipso facto, Christianissime regum, qui tot offensarum, tot atrocium iniuriarum oblitus, pro malefactis benefacta rependisti.

Salue patriæ, sed ingrata patriæ, post Deum seruator inuidete : Deus te nobis, Deus te Reip. Deus te Ecclesiæ seruet æternum.

Sed & tu te nobis quantum in te est, serua. Certè liberi lubentesque fatemur omnes, tuo nos spiritu viuere. Tu solus quantum in te vno sit, videris ignorare. Hactenus miles fuisti : iam, cum Deo, Rex sis : Auspicium tuum nobis atque imperium sufficit, pericula nostra sint. Sed non externum tantum, Verùm multo magis domesticum hostem caueas, quem in sinu tuo occultum imprudens gestas. Hostium tibi artes notæ : perfidiâ certant.

Sed Quid nos hac cura macerat ? nihil neque ad vitam tuam addere nos possumus, neque de ea hostes demere. Itaque Deus te optime & fortissime regum, seruet : & seruabit, si saluos nos, si saluam Galliam volet.

Hæc inter Reges animorum Viriumque con-
iunctio,

infectio, quamprimùm ad Sixtum V. Papam
perlata est, hominem valide perculit.

Videt sibi è faucibus Francorum regnum
eripi, cuius maxime viribus Tyrannis Roma-
na steterat: Consilia sua, conatusque omnes ir-
ritos abire. Noua igitur arma parat, & tentat,
an relligione retrahi Rex possit: sciebat enim
illum religioni, quam vocant Catholicæ, mi-
rè addictum. Literas perscribit, quibus autho-
ritate Apostolica iubet eum, captiuos quos te-
neat, è reliquijs coniurationis Guisianæ, intra
diem decimum libertati restituere: Intra sexa-
gesimum autem diem Romam venire, coram
ipsius sanctitate, cæsi Cardinalis Guisiani ratio-
nem redditurum: si secus faciat, excommuni-
cationem comminatur.

Hic verò exurgere Christianos Reges Prin-
cipesque velim: vereor vt frustrà. Namq; vos
veternus occupat, & torpor manus mentesque
tenet.

Tam diu vos audaciam Romani sacrificuli
ferre? Tandiu vos eius furores spectare? Ex-
communicatum Regem Nauarræ vidistis, ma-
ximis viribus impugnatum, Hispani terribiles
apparatus, conatus etiam Pontificios in medio
vestrum: neque vos commouistis.

Hæc verò iam extrema audacia est: nec sane
serenda, nisi eis, qui ferre omnia digna, indi-
gna decreuerint. Satis ante Imperatorum
Principumq; patientiâ peccatum est, quorum
culpâ subuersa iacet.

Pristina

Pristina Maiestas Soliorum.

Hactenus ille, tanquam si Deus sit regna eripit, donat, transfert: Quid enim hoc aliud est, quàm Deum agere?

Suaue, quod Attabalipa, earum terrarum, quas Hispanorum auaritia aperuit, crudelitas exhaustit, Rex potentissimus, Monacho dicenti, Donatas Regi Castiliæ terras illas à Pontifice: Mirari se respondit hominis dementiam, qui quæ neq; sua, neque in potestate sua essent: donaret alienis.

Lubet adscribere quæ in Concilio Ratisbonensi, Eberhardum Episcopum Salisburgensem dixisse referunt. Sub Pontificis maximi titulo, pastoris pelle lupum sæuissimum, nisi cæci sumus, sentimus. Romani Pontifices arma in omnes Christianos habent audendo, fallendo, & bella ex bellis serendo magni facti sunt: oues trucidant, occidunt, pacem concordiamque terris depellunt, intestina bella, domesticas seditiones ab inferis eliciunt: indies magis ac magis omnium vires debilitant, vt omnium capitibus insultent, omnes deuorent, vniuersos in seruitutem redigant &c. Cre-
Ver^o heu
nimium
vates.

perinde ac si DEVS esset, esse cupit. Noua consilia sub pectore volutat, vt sibi constituat Imperium. Leges commutat, suas sancit: contaminat, diripit, spoliat, fraudat, occidit. Perditus ille Homo, quem Antichristum vocare solent, in cuius fronte contumeliæ nomen scriptum est, DEVS SVM, ERRARE NON POSSVM, In templo Dei sedet, longe lateque dominatur.

Verè ille, verè sanctus vir. Iniurias Imperatoribus factas, bella inter proximos disseminata, scelera patrata commemorare possim, si lubeat: sed ea in historicorum omnium illius æui libris, prostant.

Et recentia sunt, quæ proferre possim: Delusum à Paulo Pontifice, Gutzmannum, Legatum à Ferdinando Imp. vt ei Ferdinandi ipsius electionem nunciaret, & dimissum, postquam tres integros menses Romæ Pontificis autoritatem frustra expectasset: negante videlicet Pontifice licuisse aut Carolo V. Imperium alij, quàm ipsi Pontifici cedere, aut Ferdinando Imperij administrationem absq; Pontificio consensu, suscipere.

Gunth.
Ligut.
lib. 3.

*Nùm Petrus, aut Clemens, nùm cetera turba
Sceptra Latina dabat? { priorum.*

Albertum Austriacum Imp: ab Electoribus, bis electum liberis suffragijs, & tertio confirmatum, Papa Bonifacius confirmare recusat,

recusat, quamuis præter decus Maiestatis Imperatoriae ter sollicitatus: negans potuisse eum absq; consensu suo eligi, cuius autoritas tam spiritualis, quàm secularis, summa esset in regna & Imperia.

Tam superbam sententiã, vt fastu aliquo insigni firmaret, prodit in publicum histrio, ense accinctus, corona ornatus, iactitans se & Papam esse & Cæsarem.

Videns hominis insaniam Imperator ratus tempestiue paranda aduersus eam auxilia, cum Rege Francorum fœdus init coràm: cuius literæ exstant in regni Archiuis his verbis: Albertus Dei gratia Rom: Rex semper Augustus, vniuersis, &c. Nos & Serenissimus Philippus Dei gratia Rex Francorum, amicus noster charissimus, iniuimus, voluimus, consensimus, & ad inuicem concordauimus, ac etiam promissimus fide data, nomine Iuramenti: Iurauerunt etiam in animas nostras nobis præsentib⁹, videlicet pro iam dicto Rege Franciæ, spectabilis vir Comes Sancti Pauli: pro nobis verò vir nobilis Burcardus Comes, auunculus noster carissimus: quòd ex nunc erimus ad inuicem veri & fideles amici, ac in nostris ac regnorum nostrorum & Imperij honoribus, libertatibus, & statibus mutuo conseruandis, contra omnem hominem veri & validi adiutores. Quòdque inter nos ac hæredes, successores nostros, & Francorum Reges & Imperatores, pacis, & fidelis amicitiae fœdera, perpetuis duratura tem-

poribus, seruantur, &c. Actum & datum,
nobis & præfato Rege Franciæ præsentib' apud
Quatuor valles die Martis, octaua mensis De-
cembriſ, Anno Domini 1299. Indiçt. 14. Regni
verò noſtri Anno 2.

Libuit adſcribere hæc verba, vt cogitent
Imp. Reges, Principes eadem ratione, nempe
fœdere arcto obuſiam eundem iniuriæ & furori
Sixti V. qui miſcere omnia cogitat, & regna le-
gitima euertere, vt audaciam ſuam exercere
poſſit impune.

Quibus artib. exagiratus fuerit à Papa, Hen-
ricus Imp. concitato in eũ filio, notius eſt, quàm
vt referre pluribus debeam. Sed lubet adſcribere
initium Epistolæ, quam Imp. ipſe ad Regem
Francorum ſcribit, vt pateat, quantam eo tem-
pore in Reges Francorum fiduciam afflicti à
Pontificibus Imperatores habuerint, Princeps
Clariffime, inquit, & omnium in quibus poſt
DEVM ſperamus amicorum noſtrorum fi-
deliſſime. Primum & præcipuum inter omnes
vos excepi, cui conqueri & deplorare calami-
tates & omnes miſerias meas neceſſarium
dixi, etiam genibus veſtris aduolui, ſi liceret,
ſalua Maiestate Imperij. Vide in quas anguſti-
as Imp. Roman. adduxerit extrema Pontificis
audacia. Tota deinde Epistoła narrat, quæ in-
digna à Filio paſſus ſit: Filio in Patrem à Ponti-
fice concitato.

Quid Maximiliano ſecundo Imp. negocij
fuerit cum Pontifice, pro erectione & colloca-
perato-

tione Dignitatum secularium, ex publicis Imperatoris ipsius oppositionibus constat.

Addam, Iohannē Philippi Burgundiæ ducis Filium captum à Turcis ad Nicopolim Anno 1396. posteaquam liberatus in Galliam redijt, Regi retulisse: Turcis ignotum non esse, quem admodum Pontificum audacia, Christiani orbis tranquillitas turbaretur. Nihilq; adeò mirum illis videri, quàm Reges & Principes, tantam illorū licentiam atq; audaciā tamdiu ferre.

Vos Reges, vos Principes, quibus potestas à Deo data est, qui arma geritis, quæ opponere isti feræ Bestiæ legitimè possitis, quid officij vestri sit videritis. Nisi fortè statuistis, in posterū, non Dei gratia Reges aut Principes vos scribere, sed Sixti V. gratia Reges aut Principes. Sed seruate quæso Deo, quæ Dei sunt, & huius audaciam, quæ se supra DEVM extollit, compescite.

Ego ad te venio, Sixte quinte. Servus Servorum iubes Francorum regem, id est, antiquitate, dignitate, legitima potentiā, primum totius orbis terrarum regem, regem tantum supra cæteros Reges, quantum supra subditos suos cæteri Reges (ita enim quidam ex antecessoribus tuis loquitur) Regem, inquam, Francorum, à quo tibi tuisq; Imperium in alios, à quo tibi tuisque terræ & dominia, à quo tibi tuisque salus non semel contigit: Hunc iubes, homines, qui capiti eius regnoq; tot annos infidiantur: homines, in ipso penè scelere depre-

hensos, liberare: id est feras bestias, caute
emittere, quæ in ipsum rursus incurrant: Re-
gnumq; vastent & perdant.

Hic se verò Sanctitas tua, & conscium sce-
leris illorum atque fautorem, & hostem Regis
regniq; prodit. Itane tibi salus summi Regis,
summi regni tranquillitas Vilis est, vt exposi-
tum denuo audaciæ improbissimorum homi-
num velis?

Nempe illa gratia est, quam rependis Regi,
à cuius prædecessoribus habes, quicquid habes?
cuius Maiores liberandis Pontificibus, propa-
gandæ tyrannidi eorum, augendæ potentæ,
toties Alpes, toties Pyrenæos, toties maria tran-
sierunt? qui ipse pro Tyrannide tua, regnum
suum sanguine civili sæpius cruentavit? qui
pro te tuisq; in acie stetit, vitamq; suam Marti
incerto sæpius exposuit?

Iam illum ad Tribunal tuum vocas: nimi-
rum vt rationem reddat, quare regno sibi à ma-
ioribus suis relicto, sibi à Deo commendato,
vltro non cessèrit: Quare lacerandum perden-
dumq; Francorum regnum improbissimis ho-
minibus non reliquerit: quare ipse iugulum
ficarijs & latronibus non præbuerit. Hoc enim
voco, rationem de Guisijis fratribus interfectis
reddere. Si minus paruerit, excommunicatio-
nem intentas, id est, regni eius proscriptionem.

Vnde tibi seruorum serue, Sixte Quinte
tantum ius in Reges & supra Reges omnes?
Regem, & Regem Francorum vocandi in ius?

Regem

Regem ad rationem supplicij de sceleratis sum-
 pti reddendam, vocandi? Vnde quæso tibi hoc
 ius? Si à Deo, Si à D. Petro, profer literas, pro-
 fer Instrumenta: non illa Romæ data, sub an-
 nulo Piscatoris, Datarij manu subsignata: Sed
 Instrumenta Cælo missa, cruce Christi signata,
 sanguine agni Dei subscripta. Illa requiro: &
 tu quæres frustra. Nisi hæc fortasse adducis,
 Quod Filius Dei censum Cæsari soluerit, cum
 supradicto, Redde Cæsari, quæ Cæsaris sunt:
 Deo, quæ Dei. Quod Apostolus apertis verbis Rom. 13.
 scripserit: Omnis anima potestatibus sublimio-
 ribus subdita sit. Audis Sixte? audis? Omnis.
 Interroga Aristotelem tuum, super quem, ma-
 gnam partem exædicata est Religio tua, quid
 illud Omnis sibi velit. Nisi forte negas, te homi-
 nem esse: quod accipio; ex antiquo dicto.

*Papa, stupor mundi
 Nec Deus es nec Homo.*

Et quis hominem dixerit, non coruum po- Gloss. 2.
 quæst. 7.
 tius vel dæmonem, hostem generis humani,
 Eum qui toties Imperatores, Reges, Principes, Non om-
 nis.
 subditos inuicem commiserit? Qui toties ter-
 rarum orbem sanguine gaudens repleuerit?
 qui ipse tot annos hominum, & hominum
 Christianorum sanguine lætus pascatur?

Sed & D. Petri quem iactas hæc vox est:
 Estote subditi omni humanæ creature seu ordi- 1. Pet. 2.
 nationi propter Deum, siue Regi tanquã præ-
 excellenti, siue Ducib⁹ tanquam ab eo missis, &c.

Hæc Christi, hæc Apostolorum præcepta sunt, Si hæc tibi non sufficiunt, Audi Christum: *Matth. 19.* Principes gentium, dominantur eorum, non autem ita erit inter vos: inquit ad Apostolos suos. Audi Paulum Apostolum: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt. Et alio loco: Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse. *2. Cor. 10.*

Tit. 3.

Distin. 95. cap. Esto subiectus.

Dist. 99. ca. primæ.

Sed & compilatores Iuris tui audi, qui centonibus suis dictum Hieronymi insertum voluerunt: Episcopi, sacerdotes, se sciant esse non Dominos. Nam si te supra Episcopum putas, tui te ipsi conuincant. Primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, vel summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. Sed hæc alijs dicta, tractata sunt.

Vides quid à Deo, quid ab Apostolis habeas: ab hominibus quid, habes? Nempe à Constantino, inquis, ab Imperat: & Regibus Francorum, summum ius habeo concessum & cessum.

Quam hoc verum sit non disputo. Sed si ius tuum ab illis agnoscis, hoc ipso, Dominos illos, & supra te, & benefactores tuos agnoscis. Multa hi, Imperatores inquam, & Reges Francorum in te dignitatis ornamenta, multa beneficia contulerunt: fateor. Sed ius sibi summum etiam in te tuosque reseruarunt, & usurparunt, qui inter eos viri fuere.

Et dederint, quod contendis, submiserint se, subiecerint arrogantia Pontificiæ: calcandos se tuis

se tuis pedibus, deridendos prudentibus inepto Zelo, præbuerint. Hoc sibi illi fortasse ad tempus faciendum duxerunt: Successores, quibus alius animus, alia res, non obligarunt. Et tu, Ingratus, ista vrgebis? An nescis, iure, quod ab vrbe tua profectum, nunc orbem regit, Donationem ingratitudine solui? An nescis eodem iure, ingratum libertum in seruitutem retrahi? Sed:

Romanus tempore prisco

*Pauper erat præsul: Regali munere creuit.
Nec tamen vt fasces, & Regni iura Latini
Vel dare præsumat, vel cuiquam tollere possit.
Excessere modum, magnorum munera Regum
Si tantum cuiquã ius in sua Regna dederunt.
Sed neq; tanta fuit largitio, nec dare quicquã,
Quo caret ipse, potest, huius collatio Regni
Autorem sortita Deum, contingere nulli,
Iure potest hominum: Collator muneris huius
Est Deus: hoc summis Regnũ cõfertur ab astris.*

Gunth.
Ligur.
lib. 3.

ET sit tibi Imperatorum aut donatione, aut concessione, aut patientiã ius hoc in Romanum Imperium, cuius tu sedem Tyranne, occupas: Quid tibi in Galliam Iuris?

Namq; audaciam tuam Reges, sed Capetij Extr. mo
inprimis, nunquam tulerunt: sæpe euagantem ruit de
reprefferunt. Et è tuis, si quid hoc ad rem facit, Priuileg.
non Reges tantum & Principes Francorum, li- &c.

beros iugo tuo , sed ipsam Ecclesiam Gallicam
declarant.

Sint tamen ista in te collata : an tuum fuit
ea recipere ? Te hominem relicto mundo san-
ctitatem professum : te seruū seruorum : te ve-
stigijs Christi & Apostolorum insistentem.

Christus se seruum seruorum , non verbo
professus est , sed re ipsa præstitit , cum & Cæsa-
ris iura agnouit , & pedes discipulorum , non in
pompam lauit , & inde pro hominum genere
indignissima omnia , & tandem ignominiosam
mortem , tanquam ouis passus est . Regnum
etiam quod ei reuera Regum Regi à populo de-
ferebatur , non solum repudiavit , sed fugit eti-
am in desertū , vt se populi molestia liberaret .

Et tu ad istam normam viuis , qui Seruus
seruorum , Rex Regum esse affectas ? qui Ser-
uus Seruorum Imperatoribus & Regibus tan-
quam pedissequis abuteris ? Qui Seruus ser-
uorum gloriosissimorum Imperatorum colla-
fœtidis pedibus tuis calcas ? Qui Seruus seruo-
rum , te supra id omne quod Deus est , extollis ?

2. Cor. 4.

D. Paulus se & suos seruos Corinthiorum
profitetur , per Iesum inquit . Tu Dominus esse ,
nisi per Diabolum , non potes . Consule Ari-
stotelem tuum : Conclusio non fallit . Sed tu ,
abi in malam rem , cum isto iure tuo : quod vt
cœperit , vt creuerit , alij dixere : Et remedia
Italia tua , ciuilis prudentiæ magister Macchia-
uellus , & inter historicos bonus author Guic-
ciardinus .

Macch.
lib. 1. hist.
Guicciard.
in fragm.

Hic

Hic vero tui insistent, præter leges sublatum
Guisium Ducem, sed Cardinalem præter fas
omne.

An præter leges sublatus videri potest, qui
supremo Magistratu iubente tollitur? Non vi-
detur: ea enim magistratui authoritas. Sed
clam & per dolum sublatus est. Ita regni Re-
gisq; necessitas ferebat, nec si se Rex regnumq;
suum saluum volebat, aliter licebat.

Veteres Romani arbitror salutem populi,
supremam legem esse volebant. Idem in Re-
gno sequimur, salutem Regis & per eum Re-
gni supremam legem habemus: nec Regem
toto administrationis cursu Cynosuram aliam
intueri decet secundum Deum, quam salutem
Regni, in quo & ipsius Regis & populi salus
consistit: cursum aliàs suum non tenebit, &
impellet in scopulos, aut vadis adhærebit nau-
fragus.

Palàm & per ordinarium iuris processum
tollere medio illi absq; manifesto regni pericu-
lo non poterant. Tam alte, tam latè radices e-
gerat coniuratio.

Et Leges in eum valere vis, qui leges con- L. D. de
culcabat & fundamenta Regni conuellebat? dolo.

Sed valeant Leges, quibus dolus bonus est,
& pro solertia habetur, qui aduersus hostem,
latronem, aut insidiatorem vsurpatur.

Valeant illæ, quib. nocturnum furem quo- Cic. pro
quomodo interfici, impunè veteres voluerunt: Milon.

si furem: quid Latronem, Parricidam, quid
Regis

Regis sui cædem, patriæq; subuersionem machinantem? Quæ illi quæso adfieri iniusta nex potest?

Valeat illa à natura non scripta sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela latronum aut inimicorum incidisset, omnis honeste ratio esset expediendæ salutis. Silent enim Leges inter arma, nec se expectari iubent, cum ei qui expectare velit, antè iniusta pœna luenda sit, quam iusta repetenda.

Exempla sacra, Prophana proferri possint: Sed quid exemplis quid rationibus opus, in re, cuius Vim atq; impetum quisq; in seipso sentit? Si hoc priuato ad tuendam salutem suam licet, quid Regi liceat, ad suam totiusq; Regni, tot bonorum, tot miserorum salutem conseruandam?

Vt in Guisum licuerit: In Cardinalem, quod Regi ius fuerit, quæritis? Dicam: quod cuilibet etiam priuato, in quemlibet hostem, latronem, insidiatorem: quod Regi in subditum.

Nullum vitæ genus, nulla professio, obedientiam quam Regi subditus debet, soluere vnquam potest: Dominorum in seruos, patrum in liberos potestas, certis olim modis soluebatur. Regum in subditos, nisi per scelus, non sol-
in li-

uitur. Et supra commemoravi diuini Apostoli Rom. 13.
sententiam: Omnis anima, &c. Contra quam
fiitis, rectè in Diuinum præceptum incurritis.

Hispaniarum Regi Philippo, an vos vitio
vertitis, quòd in Lusitaniâ, Episcopos, Mona-
chos, presbyteros qui Regis Antonij partes Ant. Reaf.
constanter sequebantur, partim fœdissimis car- in ep. ad
ceribus inclusit, partim veneno, aut crucia- Gregor.
tibus necauerit? Non vertitis. Ita vobis, idem Pont.
prout expedit, modo æquum, modo ini-
quum est.

Vos Regum iudicia repudiatis: positos vos
extra eorum potestatem iudicatis. Non ita tot
olim sancti viri, qui morte sua Christi doctri-
nam inter fœuissimos confirmarunt cruciatus,
Iudicibus ab Imperatoribus datis, quantumuis
iniquis, crudelibus, impijs, volentes obtempe-
rabant.

Colimus Imperatorem (inquit Tertullia-
nus) quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, vt
hominem à Deo secundum, & quicquid est à
Deo consecutum: Solo Deo minorem.

Regem timendorum in proprios greges:

Reges in ipsos Imperium est Iouis.

Horat.

Nihil est tertium, quod aut solutum Impe-
rio sit, aut Imperium in Reges ipsos habeat.

Diuisum Imperium cum Ioue, Cæsar habet.

Reges nostri, ne ab ipso quidem Pontifice,
vbi causa suberat, iustas manus abstinerunt.

Phi-

Philippi Pulcri Regis, verè pulcrum, verè Regium facinus vulgò notum est.

Ad hunc Bonifacius 8. P.P. legatum miserat Episcopum, qui transmarinam ei expeditionem iniungeret. Absentiam Regum & Imperatorum Pontifices procurabant, vt liceret interim sua confirmare atq; augere: illorumq; vires cum potentissimis Asiæ, aut Africæ Principibus collisè, frangerentur.

Legatus postquam ei Rex non omnino satis facit, minitari incipit: ni obtemperet, Regno à Papa priuatum iri. Insolescentem legatum, Rex carcere coercet. Hic verò ardens Pontifex, alium in Galliam ablegat, qui Regem tributa solita ab Ecclesiasticis exigere prohibeat: Regem hæreticum, regnum ad Ecclesiam recidisse pronunciet. Extant eius ad regem, & Regis ad eum literæ.

Res eò deuenit, vt Lutetiam vocatis Proceribus & Ecclesiasticis Regni, post expositam Pontificis audaciam, Rex ab illis quæreretur, cui terras & possessiones suas acceptas ferrèt, quem pro Rege & supremo Domino agnoscerent? Omnium vna vox fuit: Regem eum & Dominum esse: ab eo se terras & possessiones, quas tenerent, habere: Imperaret, obtemperaturos: duceret, sequuturos.

Coactus tandem Papæ iniurijs, Nogaceticum Nobilem Vasconem, cum copijs in Italiam mittit. Hic, captum Pontificem, carceri mandauit, in quo vitam finiuit vt Canis, qui intrauerat vt Vulpes, regnauerat vt Leo.

Quid **O**thone[m] Tertium Imperatorem di-
tam? Is Iohannē XVIII. P. P. captum, post ef-
fossos oculos, digitos amputatos, Saxo Tarpeio
præcipitem dari iussit.

Vetera illa relinquo. Recens est memoria, **Theod. 3**
urbis Romæ, Caroli V. Imperatoris manda- **Niem :**
tu, Caroli Borbonij virtute captæ, & cum Car- **Nauclet.**
dinalibus Pontificis obsessi. **alij.**

Sed diu nimis mihi cum hoc Monstro res
est. Itaq; totum hoc argumentum claudio Apo-
stoli verbis, Nemo Deo militans, implicat se **2. Tim. 2.**
negocijs secularibus.

Addo Synesij sententiam, quam etsi vir ma-
gnus, doctrina, iudicio, probitate magnus, non
omnino probat, ego omnino amplector: Civi-
lem virtutem sacerdotio iungere, esse miscere
quæ misceri non possunt, nec debeant.

Mihi Gostavi Regis consilium placet, quod
utinam sequantur Reges cæteri, Principesq;: &
sequantur necesse est, si se, regnaq; sua atq; Ec-
clesias salvas volunt. Ille virtute sua partum
Suecorum Regnum, capere noluit, nisi prius
Episcopi & Ecclesiastici, potentiz, qua Re-
gum authoritatem imminuebāt, seditiones ex-
citabant, omnia denique pro libitu licenter
turbabant, Renunciassent. Non dominari il-
los, sed docere debere: Et si Christi atq; Apo-
stolorum, non modò successores, sed discipuli
sint, humilitatem & patientiam profitentes
subiectos legitime potestati esse debere.

Audio Moschos, quantumvis Barbaros,
Episco

Episcopos lingua sua *Vladie* vocare, id est, dispensatores, qui & verbum Domini dispensare, tanquam pabulum ouibus, debeant: & facultates, quas Principum Nobilium, ciuium liberalitate vbiq; habent amplas, non luxui, aut auaritiæ impendere, sed charitati: easq; inter pauperes & egentes distribuere. Et recte nostri, Ministros dici atq; esse voluerunt: quòd teneant fortiter, suadeo.

Nimis hæc multa à me Sixti V. impudentia extorsit: Dabimus tamen aliquando, si opus sit, huic quæstioni diem suum.

Redeo ad Historiam.

ad rom

Insidiabatur dudum Regi Mænius: & occipere eum ante Regis Nauarræ aduentum properabat. Sed Regis Nauarræ celeritas, vti dixi, & ad seruandum Regem promptus animus, rem tum Gallicam seruauit. Retrocessit enim ad famam aduenientis Nauarreni Mænius.

Sed Rege Nauarræ ad alia profecto, redijt Mænio animus, & repetenda sibi pristina consilia per Nauarreni absentiam, putauit. Rem cum Monachis maioris Monasterij, ad quos ventitare Rex solebat, ita componit, vt de Regis aduentu eum certiores facerent, & sceleris operam suam commodarent. Certior factus, venturum postridie Regem, properus cum copijs accedit: iam inopinus adest.

In Vrbe trepidi omnes, Nauarrenum inuocare: Rex qui iam ad monasterium iturus, vrbe
exces-

excesserat regredi, militem qui ad manum erat, hinc inde ad arcendum hostem disponere: Interim Regem Nauarræ accersere. Redijt paulò post Rex Nauarræ ad imperium Regis, opportunè: & Manius, tanquam Solis fulgore fugata nubecula, re infecta, recessit, & Lutetiam se abdedit.

Rebus in Turontum, Andium, Pictonumq; ciuitatibus compositis, Rex, Nauarrenum à se longius amittere, haud tutum sibi regnoq; ratus, cum eo Lutetiam versus agmen ducit. Iter illis ferè ad Ligerim Baugencia cum, quod oppidum septem miliaribus Gallicis infra Aurelianum in fide manserat.

22. Maij.
styl. n.

Inde copijs præter Aurelianum ductis, Gergolium, super Aurelianum miliarib⁹ quatuor, obsidere visum: Eo occupato flumen in potestate futurum, & pressos Aurelianenses, saniora fortasse consilia capturos. Admota igitur tormenta: dissecta munimenta, oppidanus & præfidiarius miles, desperatis auxilijs, Regis se arbitrio dederunt. In paucos rebellionis auctores, ducesq; animaduersum, intercedente Nauarreno, & Regis exacerbatum meritò animum, quotiescunque se dabat occasio, mitigante.

Territa vicina oppida, Gianum (quidam Genacum Cæsaris arbitrantur) Caritas, aliaq; quæ hactenus nec in coniuratis, nec extra coniuratos fuerunt, miserè, qui deditioem facerent, & ciuium voluntates facultatesque offer-

C

rent:

rent : Pecuniæ ijs imperatæ , & annona.

Gergolio, prælidio munito, in Belsiam, (seu Beotiam maui) perrectum. Hic primum Regi Nauaræ (ducebat is primam aciem) Pleuuiarium (Pluuiers vulgo dicitur in fertilissima Belsia parte situm) obuium fuit. Spem ciues, milesq; de deditioe primùm facere : Ita tempus extrahere, dum auxilia à Mœnio veniunt. Dum de conditionibus agitur, Ecce nuncius, appropinquare missum à Mœnio militem. Sic rupto colloquio, illi se in oppidum festinantes, recepere : Nauarrenus miles insequi, & assequi. Sed illorum expectatio frustra fuit : at non militis Nauarreni diligentia. Nam oppidum illo impetu captum & direptum est.

Huius rei fama, oppida amplius viginti ad deditioem traxit.

Et hoc ferè tempore Castillionæus cum paucis Carnutum versus excurrens in Saueusam, ignarus ignoratusq; incidit. Ducebat Saueusa Cōiuratæ nobilitatis florem ad trecentos & amplius equites. Non prius penè vtrinque hostes adesse cognitum, quàm ad manus ventum est : Magna virtute vtrinque pugnatum. Sed Coniuratorum ea pertinacia fuit, vt ne victi quidem abstinere : quotcunq; conuenerant, etiam quinque, sex, septemue, agmen facere, & in Regios incurrere, tanquam mori, quàm viuere præoptarent. Ita omnes aut cæsi, aut capti. Quosdam ita mente captos fuisse memorant, vt vitam amittere, quàm coniurationi renunciare, &

re, & arma contra Regem sceleratè sumpta ponere mallent.

Sed neq; alijs locis Regij legati cessant. In Normannia Dux Montpenserijs Regiæ familiæ Borbonius Princeps, multa millia Rusticorum, qui inani libertatis spe, & rerum nouarum studio pellecti, arma furiose sumpserant, ad modum militarem, à nobilib⁹ quibusdam, qui ipsis aderant assuefacti, aliquot prælijs cecidit.

Et ad Siluanectum, quod est oppidum decem miliaribus Lutetiâ, Picardiam versus (Senlis vulgo dicunt) Dux de Longeuilla, cui se Lanous à Rege, Sedano excitus iunxerat, Coniuratorum exercitum, in quo ciuium Parisiensium magnus numerus, ad rebellandum, quàm bellandum aptior, fudit fugauitq;, & tormentis quibus oppidum oppugnabant, exiit.

Iam has aliquot horas tibi dedi, Lector: tu mihi hanc pagellam condona. Postquam legeris, commodabis etiam Lachrymas, si bonus es, si pius: Et si prudens, Christianæ Reip. atq; Ecclesiæ vicem dolebis.

Namq; in morbum circa hæc tempora incidit, Vir illustris Iacobus Segurius Pardilianus: quo postea ad diem XI. Iunij nobis ereptus est: Vir, & ore & more imaginem honesti referens: opum honorumq; contemptor, recti peruiuicax. Vt anima ita ore liber, eoq; gratus bonis, grauis improbis.

Doctorum, sed bonorum amans: illos ignauâ opera, Philosophâ sententiâ, non ferebat:

Senlis

Obit⁹ D:
Segurij.

de Segurijs

eruditionem grauem, seriamq; , à qua in publicum boni mores, bona valetudo manarent, complectebatur: illa acuminis irriti ludicra, & difficiles nugae, auersabatur.

Iam pietate & animi robore, supra vulgi, penè etiam dixerim supra hominis captum, ingeniumq; .

Sed non ille ad huius seculi gustum: Seculi improbi, maligni, ingrati, quo vitijs malisque artibus, non modo impunitas, sed apud plerosq; etiam honos: innocentiam atque virtutem vix vsquam sine periculo, aperte colueris.

Henrico tamen, quem hodie Christianissimum Regem Francorum & Nauarræ boni lætantes intuentur, à puero carus. Meritò. Nam, & ipsi Segurio, vna illa post Deum cura: hunc per bonas artes (pietatem, virtutemq;) quàm florentissimum videre.

Certè ita iudicabat: & erat ei, rara Regis indoles, à puero nota: Quantum perspicere humana mens possèt, neminem inter huius æui Principes, præstare Reip. atque Ecclesiæ Christianæ posse, quæ hic, multis indicijs, argumentisq; , præstiturum se pollicebatur.

Erat ille familia inter Aquitanos illustris natus, à qua & sub qua prima pœne ijs locis religionis iacta semina, immensum adoleuerant.

Primos annos bonis artibus: cæteram ætatem Reip. atq; Ecclesiæ dedit. Adolescentiam & illum florem ætatis sub armis egit.

Vbi maturior illa, & rebus gerendis simul ac
regen-

regendis ætas accessit, tùm legationibus Galli-
am, Angliam, Belgium, Germaniam, Helue-
tiam obire, laborare, vigilare: negotijs publi-
cis intentus, sua negligere: Bonos omnes pas-
sim ad communem Ecclesiæ defensionem ad-
hortari: prudentibus, animum addere: impru-
dentibus, mala imminetia exponere.

Vbi infelices Theologorum dissensiones, &
disputatiunculas inanes, officere bono publico
videt, vias ad concordiam quærere: ad eam o-
mnes vocare: non corpori, non sumptibus, non
vitæ parcere.

Hominem, supra hominem, id est, non sibi,
sed Ecclesiæ, sed Reip. sed cuius potius, quàm
sibi natum, audis. Sed quis illi, vera dicenti,
scribenti, fidem habuit? Ex ijs, qui præsentia
adferre remedia poterant, nemo: Boni, pleriq;
ad arcenda mala, parum potentes, quæ ille præ-
dicebat, taciti ventura videbant, & huius secu-
li stupiditatem, taciti dessebant.

Quorundam ea audacia, is furor fuit, vt vi-
torum optimi, non solùm famam, per men-
dacia, impudentes differrent, verum etiam vi-
tam, per latrocinia, sceleratè peterent. Sed ma-
lebat ille famam boni viri, quàm conscientiam
ad tempus etiam perdere.

De vita incuriosus erat. Fiduciam in Deum
sibi circumdederat, murum inexpugnabilem.

Infelix seculum! quo, quæ sentias, quæ vi-
deas, dicere non liceat! Tu vero felix Seguri,
confecto innocenter cursu tuo, iam hac serui-

tute liber, viuis : & viuis , cum Deo, beatus æternum.

Fratres duos narrant, cum non adessent boves, currum matris subiisse, & ad templum per multa stadia traxisse. Matrem hac filiorum pietate commotam, petiisse à Deo, vt quod maius haberet bonum, filijs pro hac pietate redderet. Illos eodem die extinctos. Voluisse Deum mortalibus ostendere : nullum contingere homini bonum maius posse, quàm ex hac misera & caduca vita, ad illam beatam, aternamq; transitum.

Quid ni & nos, beata Seguri anima, redditam tibi à Deo, pro tot laboribus, pro ipso, pro ipsius Ecclesia (cuius currum toties subisti) susceptis, amplissimam mercedem credamus? Credam ego certè. Sed ad laudes tuas non addam plura.

Scio esse qui inuideant: Scio esse, qui ex-candescant. Et veritati his moribus, quàm mendacio, præsentius periculum. Tibi à Deo cui seruisti, tua merces: hominum iudicia, neque tuo, neq; meo nomine quicquam extimefco: neque tu illa quæstisti: nec quæram ego, si tuum exemplum sequar: sequar autem quamdiu mihi hæc à Deo vita suppetet.

ad rem
Sed Regius exercitus, capto Pluuiario, com- pluribus oppidis receptis, Belsia peruagatâ Stampas venit, Lutetiâ miliaribus xiiii. Ad deditioem inuitati, ferociter respondent. Igitur oppugnatio capta. Postquam, impares se vident

vident, quamuis ipsis præfidiarius miles ad-
fret, colloquium petunt: nec duces negant.

Sed teneri miles, qui & ipsa pugnâ & spe
prædæ incaluerat, non potuit, quin, per ruinas,
quas tormenta fecerant, intraret, urbemque
diriperet. Seditiosorum duces pauci, capite
puniti.

Hinc circa Lutetiam arces multæ: oppida
quædam, alia vi, alia deditioe in potestatem
Regis venerunt.

Pontifarenfes (Pontoise, oppidum ad Isa-
ram, quo fluuio in Sequanâ, inde Lutetiam ple-
raq; ad victum vitamq; necessaria deuehuntur)
firmopræsidio, quo tenebantur, & vicinâ Mæ-
nij freri (namq; septem exiguis miliaribus Lu-
tetia disuncti sunt) parere noluerunt. Probra
etiam non dicenda, non cogitanda in Regem
iecere: & si dedere se velint, quod pignus toti-
es fractæ fidei, daturus esset? Dixisse Regem
aiunt, cum relatum hoc ad eum esset: si de fi-
de sua dubitarent: sponsorem se Regem Na-
uarra daturum.

Iam de Rege Nauarra eam opinionem Rex
conceperat, vt nisi eo authore, eo duce, nihil
sibi aggrediendum, nihil agendum putaret.
Quem absentem, summo fuerat odio persecu-
tus, cum præsentem, dum virtutes eius præ-
sens intuetur, amat, & complectitur: Ita fit, vt
plerunque opinione & fama, non iudicio cer-
tæ ratione in odium alterius feramur.

Igitur circumfessum oppidum, trans & cis

Isaram oppugnari cœptum. Cùm autem transiri vado Isarę, non facile posset, hoc incommo- dum oppugnantes patiebantur, vt submittere inuicem auxilia, & laborantib⁹ adesse non possent. Postquam hoc Rex Nauarrę animaduertit, ponte iungere flumen aggreditur. Rationem suis, flumen ipse ingressus, præscribit: operique instat, & addit animos. Confectus intra paucas horas pons, oppugnantibus difficultatem libere comœandi, obsessis spem diutius resistendi abstulit. Capta hinc inde suburbia, tandem ciues militesq; ad deditionem adacti, imperata fecerunt.

Iam occupatis circa Lutetiam oppidis, arcibusq; petenda ipsa coniurationis arx Lutetia, olim Regni, nunc rebellionis caput, directò videbatur. Et accesserant Regi Heluetius miles, quem vastata Sabadudiã & Lacu Lemano repurgato, Sanctus, Nobilitas Picardię, Campaniã, Burgundiã, quam Dux de longuilla & Lanoins ducebant.

Non possum hic fortitudinem fidemq; militis præterire, qui hætenus Vincennarum arcem tenuit. Arx est penè ad portas Parisiensi-um, veteri opere munita, cui nemus adiacet amœnum, præalto muro cinctum, ex more gentis. Hęc à morte Guisij in hunc diem in fide mansit, vi à Parisiensi plebe sæpius tentata, conatu irrito: Sed defendunt eam, non tam munimẽta, turresq; quàm plebis illius imbel-
lis, & militis, non minis, non promissis, non

auro

*Ruis de
Vincennes*

auro expugnabilis animus. Hic te, Philippe Macedo tenuisset, quamuis aditus sit a fellis etiam pluribus onustis auro, facilis.

Rex verò dispositis copijs ad Pontem D. Clodaldi (seu Clodouæi maui: Sainct Clau Galli dicunt) diuertit, ad Seuuanam, duobus Gallicis miliaribus Lutetiâ: Rex Nauarræ cum suis Meudonum, Lutetiâ miliari vno: namq; cum primam aciem duceret, semper propius hostem sibi mansionem deligebat.

Mænius postquam tenere, contra vires regias, urbem non potest, ad solitas suorum artes decurrit. Non enim tam armis illi, quam perfidiâ, immixtis veneficis, Sicarijsq; bella conficiunt. Monachus ad hanc rem aptissimus visus: & Monacho persuadendo, scœmina, Manij soror delecta: scœmina ultra scœminam ferox, cui pectus instructum dolis, & decus pudorq; iam dudum dominatione viliora. Vetus est verbum, Nihil tam arduum, tam sceleratum, quod non Monachus, quod non scœmina audeat. Vtrumq; infœlix experta est Gallia.

Monachus præterea, ad conficiendum facinus aptus, ideo maxime videbatur, quòd isti hominum generi, ad Regem superstitione eorum deuinctum, liber aditus erat. Inuentus est inter Dominicanos (Iacobitas aut Iacobinos alij vocant) iuuenis annorum XXIII. (Ætas ad audendum prompta) Nomen Iacob^o Clemens, qui Regem interficiendum sibi Parricida sumeret.

Olim

de la rone
monacho

Olim eiusdem ordinis Monachus Imperatorem Henricum VII. è familia Lucelburgica, infectâ veneno missali hostiâ, in Italia sustulerat.

Hic illius improbitatem audaciâ superans, Regem Francorum in ipso Regni Meditullio, tollere cultro aggreditur. Culter paratur anceps: literæ adduntur ad Regem, conficte, tanquam ab Harlæo, Senatus Parisiensis (illius veri rectiq;) Principe, quem captum Lutetiæ, ob constantem in Regem fidem, detinebant: vt & prætextus itineri esset, & eò promptius ad Regem admitteretur.

Ita armatus, habitu suo urbem egreditur: à Navarreno milite excipitur: felicia omnia nunciarum Regi venire dicit: & literas ab Harlæo ferre. Transitus datus: ad Regis procuratorem generalem deuenit: ei aperit, habere se præter literas secreta mandata, quæ nemini præterquam Regi audeat annunciare. Procurator generalis rem ad Regem defert: ille admittitur. Nam quæ Regi poterat esse de Monacho suspicio? Animi sui in istiusmodi homines, & benefactorum sibi ipse conscius erat, ignarus nullis meritis mitigari perfidiam posse. Admissus, literas offert.

Dùm Rex intentus legit, ille cultro inferiorem ventrem petit, & ferit. Rex vulneratum se sentiens, in hominem inuolat, cultrum vulnere extrahit: Parricidam, eodem cultro, bino ictu verberat. Accurrunt cubicularij, & Monachum

nachum ira incensi, multis vulneribus conficiunt. Medici vulnere Regis inspecto, iudicant nec lethale esse, & sanari intra paucos dies posse. Animus qui Regis præsentis periculo abierat, cunctis redit.

Rex Nauarræ bellicis negotijs intentus: alij Principes, proceresq; confestim accersuntur, tanto scelere attoniti: pleriq; suo Regisq; periculo trepidi. Rex bene sperare iubet: Interim Regi Nauarræ parere.

Secretario Anglico, qui legati absentis nomine in comitatu Regio erat: Scribe, inquit, ad sororem meam Reginam Angliæ, Hispanicas has esse artes, quibus & ipsa sæpe petita sit: sed futuram salutem nostram Deo curæ. Sub noctem ingrauescere morbus, præter Medicorum spem.

Cum finem instare sibi Rex videt, accersiri Principes proceresq; regni iubet; ad concordiam eos, & constantiam hortatur. Arma ne ponant, nisi purgato latronibus regno. Vltionem sceleris, & ipsis & Regibus Principibusq; omnibus, quorū maxime intersit, sacrosanctos Reges Principesq; esse, commendare: eam persequi illis & decorū, & in exemplū vtile futurum. Sed Reges, alibi mortales, in Galliâ, certa successione, æternos. Superstitem esse Dei gratia, Regem Nauarræ, fratrem suū & regni iustum successorem: cuius toto orbe nota virtus, nec ipsis ignota sit, qui per eam seruati sint: ei parent, eum obseruent, colant, ament.

His

His alijsque in eam sententiam dictis, postquam & acceptas iniurias omnibus condonasset, inter suorum non fictas lachrymas expirauit, hora post mediam noctem, circiter tertia.

Exteriorum Regum exitus cum reputo, plures à suis interemptos quàm aut sua morte, aut hostili manu defunctos reperio. Inter tot Francorum Reges (plures sexaginta numerant) hic, ni fallot alter, perfida suorum manu cecidit. Sed hoc indignum, nouumq; quòd Monachi manu.

Iam patientur illi, & laudabunt, Monachos Regum interfectores, & referent inter Diuos: Regem non ferent, qui iustam manum, proditori Sacrificio intulerit.

Bessarionem Cardinalem dicere solitum narant, non paucos se legere in Diuorum numero, cruce quàm cælo dignos. Tibi Bessario, vt penè adfentiar, facit hic Iacobus Clemens, Sicarius & parricida, relatus inter Diuos.

Rege defuncto, vna omnium voce, Rex Navarrae HENRICVS Rex Francorum, proclamatur: fidem ei atq; obedientiam, vt suo Regi ac Domino, quem natura, quem Lex, quem Deus ipse dedisset, sacramento promittunt Principes, Regij sanguinis, Proceres Regni, Nobilitas omnis, & ipsa exercitus turba: & indignam Domini sui necem vindicaturos, Iureiurando firmat: spiritum etiam ante, quàm vltionem amissuros. Multorum animi ab hostibus, promissis & largitionibus tentati, sed nemo reper-

reperitus est, cuius aures aut animus corruptioni
paterent.

Hoc verò non tacendum, quod quidam Vir
sane bonus, cum à præcipuis coniuratorum du-
cibus crebris literis sollicitaretur, & inter eos
vnus scripsisset, quoniam ipsius Rex mortem
obijisset, tanquam amicum ei omnino consule-
re, vt se Catholicorum partibus tandem adiun-
geret, &c. Respondit se ab hoste & proditore
consilium capere non solere.

Sed Rex, gnarus, quæ suspitio animos Pon-
tificiorum terreret, liberam cuiq; religionem
relinquere profiteretur: & nominatim Catholi-
cam, Apostolicam, Romanam, sub tutela sua
futuram. Prudenter. Nouerat, quæ ipse cum
suis ad Religionis libertatem consequendam
tenendamq; perpeffus tot annos fuerat: noue-
rat non animis perinde ac corporib⁹ imperari:
& corpora, corporisque morbos, ferro & igni
curari, in animum istis instrumentis, nihil ef-
se iuris: imo irritari violenta manu ingenuas
mentes. Sed esse verba & voces, quibus redu-
cere errantes animos in viam possis:

Et magnam morbi depellere partem.

Recte prudens & fortis Rex Theodoricus,
Religionem imperare non possumus, quia ne-
mo cogitur, vt credat inuitus.

Sed fuerunt, qui Regi ipsi ob Religionem,
quam tot annos, per tot incòmoda, per tot peri-
cula, bonus constansq;, tenuerat, molestiam fa-
cerent,

cerent. Impudentes sanè homines, qui quod sibi liberum volunt, Regi suo liberum esse nolint. Et miror etiam homines Ius & sapientiam professos, putasse egregiè officio se suo defunctos, si publicationi edicti Regij subiecissent, Petere se à Rege, vt Catholicam Apostolicam & Romanam Religionem deinceps sequi vellet. Verba sunt ista: Sed non verba illa de quibus modo dicebam, quæ errantem reducant, ægrum facient. Verba dico, in quibus Spiritus sit & vita, non inanis aeris repercussi sonus. Nempe hoc vobis liceat, religionem sequi, modo hanc, modo illam: vobis qui, religionem vestris comodis æstimatis: At Regi nostro suam tenere non liceat? qui & Deum nouit, timetque, & vitam illam beatam, æternamq; sperat.

Placet, quod è Regni proceribus vnus, Vir religioni, quam Catholicam vulgi errore dicimus, addictissimus, de isto hominum genere, Regi ipsi dixit: iube, inquit, illos, qui tibi moleste religionem istam inculcant, prius sibi ipsis religionem aliquam capere: Nam Deum testor, inquit, istorum nemo religionem vllam ex animo colit: Si penitus inspicias, Athèi sunt.

Sed profectò alienissimo tempore, Regem ad religionem vestram vocatis. Scilicet eam hodie religionem amplectetur Rex, in qua Regum interfectores, Dij sunt? Absit.

Sed ipsius Regis inter tantas molestias, admirabilis & prudentia & constantia fuit. Namque, volebant hi, Romanam religionem amplecte-

plecteretur, ea relicta, quam, ne relinqueret, mundum hunc panè reliquerat: Certe Regna vitamq; suam contempserat: minas etiam addebant, Ni faceret, iam iam se fidem exuere, & domos suas discedere.

Illi suadebant, vt ad tempus dissimularet: alij vt intra certum tempus promitteret, religioni Pontificiæ nomen se daturum. Regno, subditisq; dandum aliquid: & maiorem eius laudem futuram, (ad quod armis minisque cogi, blanditijs pollicitationibusq; ingentibus adduci nunquam potuisset, si, postquam nobilissimum & amplissimum omnium Regnum legitima successione consecutus esset, Religionem suam bono publico condonaret.

At Rex: Velut pelagi rupes immota resistit. Regi famæ imprimis rationem habendam, inquit, Sed viro bono, conscientie. Vtramque se personam sustinere: Ita enim Regem esse, vt vir bonus esse velit. Virum bonum aliquando etiam per mediam infamiam, conscientie consulere: Regem, si bonus est, famam ex læsa conscientia non quarere.

Sed religionis illa subita mutatione, neque ad famam tibi quicquam accessurum, nisi forte inconstantie notam, quæ in Rege turpissima sit, & conscientie suæ multum decessurum. Famam ab hominibus esse, conscientiam Deo dari, Deo autem seruiendum magis, quàm hominibus. Et si vtilitatem suam spectet, à quo diuitias, Regna, honores, nisi à Deo expectet? Vniuersam terram eius esse, eam eiusque parti

Omnia in
se habet, o-
mnia a sūt
bona, quē
penes est
pietas.

culam dare, aufferre, cui velit. Ei se placere in-
primis cupere: Cupere & ipsis, qui cum rogēt,
subditisq; omnibus gratificari: sed de consci-
entia sua liberalem esse non posse. Iphis autem
si desertores Regis sui & esse & audire velint,
liberum esse discedere. Regno se carere, quā
Cælo malle.

Quod dissimulationem quidam suadeant,
alienum à sua natura esse. Falli, se vt hominem
posse: fallere alios, nec posse, nec velle. Et si ho-
mines fallat, an & Deo fucum facturus sit? Ti-
mere, ne qui alios fallere cupiat, ipse se omni-
um maxime fallat.

Promittere autem, quod præstare nolit, sibi
insolens: solere se stare promissis: hoc amicos,
hoc hostes scire, qui fidem suam integram san-
ctamq; experti essent. Sed ne pertinacem se po-
tius, quā constantem arbitrarentur, docerent
ipsi meliora: secuturum.

In hanc ferræ sententiam Rex: Sed vt solet
breuiter & argute: nec mihi acutam illius &
elegantem breuitatem assequi fas.

Regis rationib⁹ Proceres acquieuerē. Non
autem furiosa plebs, non plebis incensores Sa-
crificuli, Non Manius, non Lotharingus, non
Sabaudus, non Hispanus, non Pontifex. Et qui
acquiescere possent ingenia, quietem pacemq;
pati nescia? Plebem suus mos agit: Sacrificulos
& cōcionatores suus furor: Alios ambitio inex-
saturabilis transuersos abripit. Rationes & iu-
ra singulorum, breuiter liceat expendere.

Istis

Istis in hoc conuenit, Henricum Regem Nauarræ non esse recipiendum. Rationem addunt: Hæreticum esse. Non licere autem Hæretico Regni successione[m] capere. Namque quin aliàs successioni proximus sit, paucos reperiās, qui dubitent.

Gaude Rex Christianissime, Idem tibi quod Danieli accidit. Quærebant in eum, crimen Sætrapæ, nec inueniebant: itaque dixerunt. Non inueniemus aduersus istum crimen, nisi fortè in lege Dei sui. Nihil hi habent, quò te coarguant, nisi religionem tuam, id est, verum Dei cultum. Ob hunc tu illis hæreticus: Regno & luce indignus. Sed qui Daniele[m] de lacu leonum liberauit, idem & te seruabit contra istorum insidias.

In Daniele, cum è lacu extraheretur, nulla inuèta est læsio, quia **CREDIDIT DEO SVO**. Hactenus nec te lædere potuerunt tot hôstes, variâ perfidiâ, Quia **CREDIDISTI DEO TVO**, nec te porrò lædere poterunt, si pergis **CREDERE DEO TVO**, & apertis fenestris numen illius adorare & inuocare, qui te ab extremo Galliarum angulo, Pyreneisq; tuis, in lucem terrarum Orbis, ad capessendum Francorum Regnum, regendosq; imperio populos, pacemq; orbi Christiano reddendam, eduxit.

Sed Rex, hæreticum se negat: & ego, ob hæresin neminem successione arcendum, Regnòue mouendum contendo. Si hæreticus is habendus est, qui Deum in spiritu & veritate

D

colat,

colat, qui vnica solum Deum verum, & quæ
misit Iesum Christum agnoscat: qui vtriusque
Testamenti libros vnice amplectatur, tum neq;
ego Hæretici nomen valde refugiam. Sed cer-
te hæreticum eum non dicetis.

At à fide aberrat, inquitis. An aberrare eum
à fide dicetis, qui in solum Christum fidem col-
locat suam? Magnus, nuper, verus & sanus
Theologus, Martinus Bucerus, dicere solebat.
Nunquam se aliquem cõdemnaturum, in quo
aliquid Christi esse animaduertet: Sed illud
quod Christi in eo esset, amplexurum, & hoc
nomine fratrem luci f. cere conaturum. Verè
Christiana vox, quam vtinam nescio quæ ho-
die Theologorum purgamenta, filij Belial, tan-
dem sequerentur.

Sed huius Viri auctoritate video vos non
commoueri; Nec ego: pietate, caritate com-
moueor. Auctoritate D. Pauli commoueor:
Fundamentum, inquit, nemo aliud potest po-
nere, præter id, quod positum est: quod est
Christus Iesus. Si quis autem super ædificat su-
per fundamentum hoc, aurum, argentum, la-
pides pretiosos, ligna, stenum, stipulam, vnus-
cuiusq; op^o manifestum erit: Dies enim Domi-
ni declarabit, &c. Si cuius opus manserit, mer-
cedem accipiet: Si cui^o opus arserit, detrimen-
tum patietur. Ipse autem saluus erit, sic tamen
quali per ignem.

Hoc fundamentum, Christum Iesum, Rex
posuit, & penitus posuisse, vita, labores, peri-
cula.

cula, ærumnæ, pro eo toleratæ, palmam faciunt :
Si quid superædificatum, quod fundamento
non respondeat, ostendite & docete, si potestis;
aut id in Diem Domini relinquite. Ille, proba-
bit, purgabitq; : Sed fundamentum manebit
immutum, & in hoc fundamento, etiam quæ
fœnum, stipulamq; ignis pabula, super ædifi-
cauerit, saluus erit.

Nos vnum crucifixum, & verè pro nobis cru-
cifixum Iesum Christum, nouimus, in eo solo
acquiescim⁹, eo solo cum D. Paulo gloriamur.
Vos si plures, si innumeros Christos nostis, si
Sanctorum turbam nostis, non inuidemus. Si-
nite nos vno illo nostro contentos viuere, mul-
titudine vestra, gaudete. Solum ea nouimus, &
vix tamen nouimus, quæ sacris libris Deus per
Spiritus sanctum nobis aperuit. Vos, si quid
scitis amplius, & si quid post Apostolos, à Spi-
ritu sancto, Ecclesia vestra habuit, aut docete
illa nos miseros, docete, inquam, in fide & di-
lectione per Iesum Christum : aut, si tam hebe-
res sumus, vt assequi illa mens nostra non pos-
sit, condolete, si Christi estis, & orate Deum, vt
aperire nobis oculos mentis velit.

Pergitis : Pontificis primatum non agnoscit,
& Ecclesiæ Romanæ Cereemonias non sequitur.
Quid hoc ad fundamentum? Neq; Pontificem,
neq; Romanam Ecclesiam fundamentum vo-
bis Paulus posuit : imo totâ scriptura sacra ne
verbum quidem de Pontifice Romano inueni-
as, & Romanam Ecclesiam leges, vt Corin-
thiorum

thiorum, vt Colloſſenſium, Ephęſiorum, aliã. Nos, quaſo, ne patiamur nos ab fundamento illo aeterno IESV CHRISTO abduci, & ad homines traduci, id eſt, pro fundamento, fœnum & ſtipulas collocare: leue fundamentum, & quod in die illo Domini, non perſtabit.

Gal. 2. Sed de Pontificis primatu magna quaęſtio eſt, & alijs expoſita. Nec eam ego hic tangam, niſi hoc ſummo digito. Primatum habere ſe à D. Petro Pontifex iactat, Sed primatum in D. Petro, nec D. Paulus agnouit: nec tamen eum pro hæretico, aut Apoſtoli, aut Eccleſia habuerunt. Nam cum vidiffent, inquit ipſe Paulus, quod creditum eſt mihi Euangelium præputij, ſicut & Petro circumciſionis (qui enim operatus eſt in Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes) & cum cognouiſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Iacobus & Cephas, & Iohannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteræ ſocietatis dederunt mihi, & Barrabæ, &c. Petrum ad Iudæos ablegat: ſibi, commendatos gentiles.

Cicero, ni fallor, errare cum Platone mauult, quàm rectè ſentire cum alijs: Rex noſter cum D. Paulo, hæreticus eſſe, quàm cum Papa Orthodoxus: Si quis eſſe & cum D. Paulo hæreticus, & cum Papa, contra D. Paulum Orthodoxus poteſt.

e. nullus
99. diſt.
Gregori^o
paſſim,

Sed eodem Argumento, hæreticos dicitis Pelagium I I. & Gregorium Papas, qui & primatum illum auerſati ſunt, Et Epifcopos om-

nes pro fratribus habuerunt. Errare autem Papam non posse, apud vos constat: multo minus in hæresin cadere.

Addam & hoc cum bona venia tua, Lector, ex Concilio Chalcedonensi. Primum gradum Episcopo Romano, olim concessum, propter urbis dignitatem, quæ Imperium tenebat. Imperio Constantinopolim translato, cum esset orta controuersia inter Episcopum Romanum & Constantinopolitanum Patriarcham patrum sententijs, hunc illi exaquatum. Nunc autem extincto Romæ Imperio, & Constantinopoli à Tyranno Turcico infessa, quis dubitet sublatam vtriusq; dignitatem? Nisi forte, Iaram à Phoca Parricida sententiam Pontifex, vrget. Hoc illi per me liceat.

Venio ad Cæremonias, quæ vt nec religionem faciunt, ita nec hæreticum. Nam Cæremonias de essentia Religionis esse, nemo facile dixerit: & hæ sunt plerumque quæ illi fundamento superædificantur, ligna, fœnum, stipula.

Iam Rex, si quid aliàs errat, facilem se præbet: doceri cupit: & hoc est ab hæretico omnino alienum: Errare hominis est: ex errore velle emergere, hominis est ingenui & probi. Docemus, inquitis, Certe docetis gladio & igni: & hac Via operam luditis.

*Medias acies, mediosq; per ignes
Inuenere viam.*

Sed nos furiosas istas mentes tandem depo-
namus: & virilem Consulis Basiliensis sen-
tentiam imitemur. Excommunicatus fuerat
à P.P. Ludouicus Bavarus Imp. hunc nihilomi-
nus sequebantur Basilienses. Carolo IV. ele-
cto, Pontifex, mortuo Ludouico, Episcopo
Bambergensi mandat, vt eos, qui Ludouicum
sequeuti essent absolueret: Basileam Episcopus
venit, absolutionem offert Senatui: Tum Con-
sul, præfente Carolo Imp. Domine Bamber-
gentis, inquit, sciatis, quod nec fateri nec crede-
re volumus, Dominum nostrum Ludouicum,
Imp. Romanum vnquam fuisse hæreticum, &
quemcunq; Imperij Electores nobis dederint,
hunc recipimus, etiamsi nunquam Papam re-
quirat.

Et nos, quem nobis Deus, Natura, Legesq;
Francorum dederunt Regem, eum Regem &
Dominum habeamus: neque Hæreticum eum
credamus, Sed cogitemus eundem nos DEVM,
eundem CHRISTVM colere: ad eandem eter-
nam beatamq; Vitam adspirare. Si quid minus
conuenit, in medio sunt Libri sacri: Inuocato
Deo, animo ad caritatem propenso, tentemus
vias Pacis. Aderit, vocatus. Sin nondum tem-
pus illud aduenit, quo componi dissidentes opi-
niones possint, amemus tamen inuicem in vno
illo Deo, in vno Christo, quem solum omnes
colimus, in quo solo omnes speramus: & di-
sputationis finis sit, qui fuit fratrum Hiero-
solyms & Pauli: Dexteras societati demus in-

uicem

vicem, & pauperum memores simus, id est, charitatis officia excolamus, atq; ex D. Pauli Præcepto, stultas & sine disciplina quæstiones, & pugnas verborum deuitemus, ad nihil vtilis nisi ad subuersionem audientium.

Illuc venio, propter hæresim, non abrumpendam esse fidem Regi aut Domino debitam, neq; quenquam successione debita arcendum. Et hic quæro: Quales fuerint Cæsares, Imperatores, Reges, quibus & tributum soluit Christus, quibus obedientiam reddere, pro quibus preces fundere Apostoli iubent? Nempe infideles: non in fide errantes, sed à fide alieni, sed fidei hostes. Quales illi Imperatores, sub quibus maxime floruit Ecclesia, quæ tot excellentes Doctores, tot diuinos Martyres tulit? Nempe infideles, fidei fideliumque hostes acerrimi.

Christi & Apostolorum verba supra retuli. Hic Tertullianum audi, primæ illius & Sanctæ Ecclesiæ Doctorem. Christianus nullius est hostis, nedum Imperatoris (loquitur ille, illis fidei hostibus) quem sciens à Deo constitui, necesse est, vt & ipsum diligit, & reuereatur & honoret, & saluum velit, cum toto Rom. Imperio, &c.

Nempe vos ad istam normam viuitis, docetis! qui Reges vestros reijcitis, armis oppugnatis, per fraudem & scelus interficitis! Non ita illi, illi non ore & labijs extremis Christiani, Sed verè solideq; Christiani: Imperatores qua-

les quales essent, pro Dominis habebant, illis tributa soluebant, ab illis Imperata faciebant, sub illis militabant.

Testis nobilis illa Legio, cui & obedientia in Imperatorem, & pietas in Deum, & ob pietatem, à Deo miraculum, Fulminatrici nomen fecit.

Veteres illi nostri Francorum Reges, qui hoc Imperium condiderunt, quod iam annos mille ducentos stetit, floruitq; , & absq; perfidiâ vestra floreret hodie, scilicet Christiani erant?

Reuolue & sacram Iudaici Regni historiam. Reges inuenies à cultu diuino deficientes, populum ad Deos alienos trahentes: Inuenies & Prophetas, à Deo missos, & Sacerdotes à Deo constitutos, vitia illorum seuerè accusantes, diuinas pœnas libere denunciante: ad seditionem & rebellionem populum vocantem, nullum inuenies.

Quid Ieremias? Quærite, inquit, pacem Ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad Dominum. Iubet populum Dej pro Imperio Babylonico, & ciuitate in qua captiui erant, orare: & prohibet deinde audire Prophetas & diuinos, quos Deus non miserit, id est, Sorbonistas, Monachos, Iesuitas, &c. Qui seditionem canunt, & populum incendunt. Si pro extero Rege, qui vi populum detinebat, orare populum suum Deus vult: quanto vobis magis, pro vero & legitimo Rege, qui pacem restituere Regno parat, orandum patatis.

Neq;

Neq; Paul^o Apost. Christianos qui Dominis 1. Tim. 6
Ethnicis seruibant, liberat : sed iubet dicto
audientes esse, & in honore habere Dominos,
ne nomen Domini & doctrina blasphemetur.

In Regno autem Gallia, iam à multis annis
Regum constitutionibus, religionem reforma-
tam professi, parentibus, alijsq;, quamuis Pon-
tificijs, succedunt : nec exhæredare, ob causam
religionis licet.

Et memorabile est, quòd cum quidam Io-
hannes Tanquerellus Theologiae Baccalaure-
us in disputatione publica inter alia tenuisset,
Regem aut Principem sanguinis fortè à Reli-
gione Cathol. Apostolica. Rom. discedentem,
possè à Papa, Regno, aut iure suo in Regnum
priuari : Senatus Parisiensis Anno 1561, die 2.
Dec: pronunciauit : Dictum Tanquerellum,
aut eo absente Bedellum facultatis Theologi-
cæ in Collegio Sorbonæ, præsentib^o Decano &
Doctorib. facultatis Theologicæ, atq; vno ex præ-
sentib^o Senat^o, duobus, Senatorib^o, & Regis p-
curatore generali, declaraturum, dicto Tanquerel-
lo displicere, quòd talè propositionè tenuerit,
idq; imprudenter & inconsiderate fecisse, cum
còtrarium omni modo verum sit. Præterea hu-
milissime petiturum à Rege, vt ignoscat & ve-
niam iniuriæ det. Simul Senat^o prohibitu-
rum, ne talia deinceps aut similia proponantur.
Et duos è Doctoribus Sorbonæ, ad id deputa-
tos, ad Regem ituros, qui gratiam & veniam
Collegio humilissime petant.

Eodem die è Senatu delecti ad hanc rem
fuere, Christophorus Tuanus, præses, Carolus
Dormanus, & Bartholomæus Fayus, Sena-
tores.

Vides, lector, vt paulatim pestes illę Regno-
rum, spargere Venenum suum, & id mentibus
hominum instillare cœperint. Postquam dis-
putare ista publice non licuit, per emissarios
suos sacrificulos & Concionatores infusurrare
plebeculæ non destiterunt. Et aliquot paucis
annis ante hoc bellum motum, Baccalaureus
etiam quidam, Theses in Collegio Sorbonico
publice proponere ausus est, inscriptas Abbati
Cluniacensi, Cardinalis Lotharingici notho,
quibus defendebat, licere populo Reges hære-
ticos Regno deijcere, pellere, interficere. Ad
id, vt par erat, commoto Rege, ille ne forte ca-
ptus, auctores tam scelerati dogmatis prode-
ret, subito interfectus est.

Scilicet hæc cum Christi, cum D. Pauli,
D. Petri, doctrina conueniunt. Certe si hanc,
veluti ianuam, aperueris seditioni, iam nullum
Imperium tam bene constitutum, nulla fides
tam sancta, nulla societas tam arcta, quin eam,
hæresis prætextus soluat.

Sed hoc quarunt isti: omnia misceri, omnia
turbari volunt, vt res suas interim agant, &
ambitionem exsatiarent. Si illis hoc semel, Re-
ges Principesq; Christiani, dederitis, iam & in
vos vestraq; inuolabunt: iam Angliæ Regnum
(& hoc tentarunt sæpius) iam Daniæ, iam
Sueciæ,

Sueciæ, iam Scotiæ: iam Electoratus, iam Principatus Imperij, iam Respublicas, iam & priuati cuiusq; facultates inuadent, & partientur inter se.

Ecce Iametium puellæ ducisse Bullionij, vir fortis, nemine (pro pudor) se commouente, obsidione mensium XVI. Lotharingus eripuit. Quo iure? Iametium opporuno ipsi loco situm, & ipsa puella Hæretica est. Quicumq; opulentum Regnū aut Prouinciam, aut facultates habuerit amplas, is continuo hæreticus erit Hispano & Lotharingis.

Ita Salusensem Marchionatum Sabaudus, ne forte in Hæreticorum potestatem veniret, homo pius & prouidus, inualit: Quem utinam uti bene cœperant, ita seridè castigassent, eius vicini. Sed *φλαεργειν εραεετηρ ωλεεε*

Hæc quod ad Hæresin, cuius pretextus sanè, apud Plebem non sanam, furialibus superstitionis stimulis actam, plurimum habet momenti.

Reliqua iura videamus. Cardinalis Borbonij causam hic prætereo: quod doctissimorum virorum scriptis explicata, nihil difficultatis amplius habeat. Etenim & Doctõrum sententijs, & exemplis innumeris, video Nepotem ex primogenito, patruo præferri, in eo quod iure primogenituræ venit: nec ipsemet Cardinalis valde contrà iuerit, qui olim iura omnia sua, quæ Borboniæ familiæ nomine competero ipsi possent, nepoti, tum Principi Nauarræ,

cæle

cesserit. Et video seni, annorum amplius septuaginta, iam de Regno Cælorum potius, quam de Regno Francorum cogitandum. Nec is aliud est Lotharingis, quam persona, qua detestandam regnandi cupiditatem suam tegant: Namq; nondum eò impudentiæ deuenerunt, ut audeant publicè profiteri, Galliæ se Regnum sibi petere.

Mænius quid hîc quærat, non facile video: nisi forte ambitionis & sceleris Guisij fratris successorem se ferat, viuis Guisij liberis: Si quid sibi aliud, turbato cæca ambitione cerebro, fingit, id integrum ipsi relinquo. Titulum autem Vicarij Coronæ Franciæ, velim scire à quo habeat: Rege viuo, viuis tot Regij Sanguinis Principibus, inter tot Regni proceres, vnde & à quo titulus hic? nisi fortè à Parisiensi plebecula. Iam si plebi & sæci plebis licuerit, Reges, Regnorumque rectores constituere, Vide-
dete ciues honesti, Nobiles strenui, proceres magnanimi, quid vobis & legitimè constitutis Imperijs atq; Rebus publicis futurum sit.

Ponifex Tyrannidem suam in Gallia inuolatam vult: hæreticum, Regnum Francorū obtinere, nō vult. Nempe idem ei ius, in Galliam, quod in Regna, quod in Prouincias omnes, de quo supra retulimus, & multi multa dixerunt.

Si tibi, Sixte, hominum salus adeò curæ est, cur disseminatis & altis inter Christianos Principes, per maiores tuos, p te, dissensionibus, occupari Mahometanis Asiam, Græciã, Hungari-

am pateris? Cur tot hominum centena millia,
perdita relinquis? In Turcas thesauros tuos im-
pende, Regum, Principumque animos, mili-
tumq; ferrum exacue. Dissidia, quę inter Chri-
stianos religionis diuersitas peperit, compone
placidè rationibus legitimis, si Pater es, si Pa-
stor, si Christianus, si Homo es.

Sed tu aliam viam ingrederis: Eadem ra-
tio, quę te in Galliam concitat, eadem te in Ger-
maniam, & Illustrissimos S.R. Imperij Electo-
res atque Principes, in Daniam aliasq; Prouin-
cias excitabit: nisi Deus, quod spero, consilia
tua, potenti brachio suo, & bonorum Princi-
pum foedere, fregerit.

Hispano ius in Galliam idem, quod Pellæo
iuueni. Et insignibus suis (arma vulgo, vocant)
orbem addidit, quem terræ mariaque variant:
ex eo equus anterioribus pedibus exsilit, cum
hoc dicto, vnus non sufficit orbis. Neque cer-
tè sine diuina mente, Catholici nomen ei indi-
tum, qui complecti, homulus, puluis, & argilla,
terrarum vniuersitatem velit.

Sed ait, nec posse nec velle pati, vt Franco-
rum regnum Christianissimum hereticus teneat.
Stulte, terram illam sanctā, in qua natus, al-
t^oq; Christ^o noster, in qua ob peccata nostra ig-
nominiosissima morte affect^o, in qua nos à mor-
te æterna illi^o morte liberati sumus, per vim te-
neri à Turcis pateris: Galliā à Christiano Prin-
cipe, qui Christum sequitur, amplectitur, qui
pro Christo mori non recusat (pro quo tu nihil
vnquam

Inquam, nisi offulam forte calidiorē gusta-
 sti) legitima successione teneri non patieris?
 Eadem ratione Germanicum Imperium, An-
 gliam, Daniam, Scotiam, Sueciam, Poloni-
 am, Hungariam prouoces: Eadem ratione Ca-
 tholicus esse velis, id est, vniuersalis orbis Ter-
 rarum Rex: Nam hic scopus tuus. Ambitio
 te peruersa, caeca, transfuersum abripit, homi-
 nem sexagenarium, cui cras Deo reddenda ra-
 tio sit, turbati Christiani orbis, effusi innocen-
 tium bonorum, piorumque Sanguinis. Alij me
 vocant.

Lotharingus & Sabaudus, ius ab vxoribus
 suum tacitè aduocant. Nam ille, defuncti Re-
 gis sororem in matrimonio habuit, & ex ea li-
 beros habet complures, quorum natu maxim⁹
 Marchio Ponti, in spem Regni educatus dici-
 tur. Hic, Hispani filiam, natam & ipsam so-
 rore alia Regis defuncti, duxit Vxorem. Ob-
 scurè hæc illi: palam defensionem Catholicæ
 Religionis, (quam impugnat nemo) præfe-
 runt. Eam causam Lotharingus expeditioni fi-
 lij sui prætendit, quem in Galliam cum exerci-

tu misit, vt, inquit, Principibus Catholicis ad-
 sit, qui causæ nostræ defensionem in manus
 nenses, da-
 sumpserunt.

Iuri isti à fœminis opponam; perpetuam
 Regni Gallici consuetudinem, & vsu senten-
 tijsq; ordinum confirmatam: de quo multi
 multa, quæ passim extant. Sed nobilis impri-
 mis controuersia fuit, intet Philippum Valesi-
 unū

Lotharingus
 172. f. 10. 11.
 hoc est de
 subandij f. 10.
 ex parte h. 10.

In literis
 ad Lingonenses,
 Nancæi
 10. August.
 & alijs ad
 nobiles 11.
 August.

¶m & Eduardum Anglum, dum hic, Matrem
Regis Francorum filiam, adducit: ille ius Re-
gni, quod neque ad fœminas transit, neque per
feminas transfertur. Philippus, ut iure, ita &
sententijs vicit. P. Æmilius Veronensis Hi-
storicus, postquam pompam descripsit, qua
Luteriam Rex ingressus est, subjungit, exceptū
tanquam vindicem Maiestatis Franciæ, legis
Salicæ assertorem, qua vna, inquit, dignitas li-
bertasque Francici nominis constaret: ne alie-
nigenarum imperio, ne exterorum ditione te-
neri possent Franci, cæteris gentibus Reges le-
gesque dare soliti.

Et prudenter, prudentissimus auctor Phil. Hist. Lud.
Cominæus, legem illam, qua fœminæ & à fœ- XI. caput
minis descendentes Regno arcentur, summum 118.
Dei Beneficium vocat. Certe ea lege nos Ma-
iores nostri, homines Sapientissimi à femina-
rum & exterorum imperio vindicarunt: quo-
rum illud, præter naturam: hoc plerumque
impotens & sævum. Nos viderimus, ne stulti-
cia nostra, non in exterorum tantum, sed in ho-
stium etiam nostrorum seruitutem deuenia-
mus.

Animosè olim Magnulphus Episcopus, cum Greg. Tur.
nescio quis, origine sua altè repetita (quod & lib. 7. cap.
nostri hodie faciunt, qui Carolum M. atauum 37.
iactant) Guntramno, & Childeberto Regibus
molestiam faceret: eumque turbulenti qui-
dam, inter eos Desiderius, fouerent, Scimus,
inquit, Regem esse Guntramnum, ac nepotem
cius:

eius: hunc autem nescimus unde sit. Estote ergo parati, & si voluerit Desiderius Dux, hanc calamitatem inducere super nos, simili, vt Sigulfus sorte deperat, sitq; omnibus exemplū, **NE QVIS EXTRANEORVM FRANCO-
RVM AVDEAT REGNVM VIOLARE.**

Scimus ac nouimus Principes nostros: illos autem Alpibus, aut Arduenna Sylua erutos ignoremus, nequid nobis maioris mali inferant.

Sed nec eò impudentiæ deuenerunt, vt palam ius illud suum ingerant: obmurmurant ista & animos plebis tentant. Interim vi agunt Religionis prætextu. Obsecro vos, quid in Gallia Religionis Catholicæ defensore est op⁹? An non cuique eam sequi atq; amplecti liberum? An quenquam Rex Christianissimus ad religionem suam cogit? an coegit?

Constat, antequam ad hoc Regnum à Deo legibusque vocaretur, eum & in familia sua, & in Prouincijs quas summo iure tenet, regno Nauarræ atq; Bearnia, non tolerasse modò Pontificios, sed etiam autoritate sua defendisse. Et ex quo Regni Francorum successionem cepit, nonne Principes Regij Sanguinis, nonne tot Nobiles, rot milites, tot Ciues Catholici, cum eo & sub eo liberè viuunt libertatis suæ certi? Namq; libertatem eis Rex ipse promittit: Rex, cui ludere fide sua, mos non est.

An tibi nunc, Lotharinge, ista quam præ-
tendis, iusta videtur causa, Regnum Gallicum
inua-

inuadendi? Et ea tibi fuit Iametium, Bullonæa
Virginis oppidum, arcemque obsidendi, op-
pugnandi, capiundi causa? Eadem Comitum
Montis Pelicardi prouinciam, inuadendi, atq;
deuastandi? Eadem tibi causa erit, Heluetiam,
Alfariamque petendi: namq; & hæc loca, vt tu
vis hæretica sunt, & tibi commoda: & si alas
suas Ambitio tua extendit, eadem ratione An-
gliam, Daniam, Sueciam, Scotiam, Poloniae,
atq; Hungarię magnā partem, Transyluauiam,
imo Orientem totum, Africam atq; Asiam, &
illos toto orbe remotos populos, petas.

*de Lotharingi
fariis.*

Sed nullum tibi ius tantum in istos omnes,
quantum in Germaniam. Imperij Princeps, sal-
tem cum res tuæ ita ferunt, haberi vis: In re-
gno Francorum neque dignitatem neque lo-
cum obtines. Quid igitur tibi cum Gallia rei
est? Quin Germaniam tuam purgas, in cuius
maxima parte, iacet, illa Religio tua, quam
Catholicam dicis?

Sed Regnum hoc putas, tuorum perfidiã,
Hispanicis atq; Pontificijs artibus, expositum
prædæ. Falleris: Marchionem Ponti, Gallia
Regem non feret. Et hoc Deus ne sinerit, vt in
istius monstri humeros, tanti Regni fastigi-
um ruat.

Non adeo turbata vestris artibus res Galli-
ca, vt Lotharingis etiam despectui esse debeat.
Super est, fida, nobilitas, toties victor exerci-
tus, & quamuis incertis rebus, amici certi: &
si hi non sint, superest vltor scelerũ, & suorum

E custos

custos DEVS. Idem numen, eadem fides, quæ
Henricum III. Regem Nauarrae, aduersus in-
sidias vestras, aduersus vires vestras seruauit,
seruabit & hodiè Henricum IIII. Francorum
Regem. Christus Christianissimum Regem
non desituet: contra quem, si pugnare pergi-
tis, videbunt iusti, iusta Dei iudicia, & letabun-
tur. Sed hic ego vos, Principes, S. Rom. Im-
perij Principes appello: Pacem Religionis in
Imperio prudentissimo consilio constituistis:
Consilium vestrum, vestigiaque Rex Christia-
nissimus sequitur. Et hoc per, Lotharingæ du-
cem, Imperij vestri membrum, Regi in re-
gno suo non licebit? Hoc, si improbare statu-
ta Imperij atque condemnare aperte non est,
quid sit bona consilia corrumpere, nescio.

Sed vos, Reges Principesque castigate,
quæso, nouum hunc Religionis Romanæ de-
fensorem: Atque ite obuiam & prætorquere
iniuriæ collum, antequã ad vos perueniat. Nox
ruit: & vos, alij consultando, alij aliud agendo
ducitis tempus: Interim illi armis in Regna
ruunt.

Te Deus opt, Maxime, qui Francorum Re-
gnum, annos amplius mille ducentos seruasti,
auxisti: Te Christe cuius sanctum nomen pro-
fitemur, cuius puram doctrinam sequimur,
precor, venerorq; vt cum hoc Regno Regem
quem nobis dedisti, vti fecisti hactenus, tuea-
ris & protegas.

Tua

Tua est, DOMINE, magnificentia, &
potentia, & gloria, atq; Victoria, & tibi
laus. Cuncta enim, quæ in Cælo sunt, & in
terra, tua sunt: tuum DOMINE Regnum,
& tu es super omnes Principes. Tua diuitia,
& tua est Gloria: tu dominaris omnium, in
manu tua virtus & magnitudo & imperium
omnium. Nunc igitur DOMINE, con-
fitemur tibi & laudamus nomen tuum in-
clytum, in secula seculorum,

AMEN.

F I N I S.

1927181

